

Institutul „Ovidiu Șincai”

București, str. Atena nr. 11, sector 1
Tel. 230. 24.34, 230.24.74, fax: 231.55.23, site: www.fisd.ro,
email: isd@rdsmail.ro

Raport de analiză politică

Alegerile europene, referendumul consultativ – semnificații, consecințe, recomandări

București

30 Noiembrie 2007

Cuprins

I. Premise

1. Premise politico-psihologice
2. Premise internaționale

II. Pregătirea și desfășurarea alegerilor și a referendumului

1. Baza legală
2. Oferte politice, resursa umană, strategii electorale
 - a) Partidul Democrat
 - b) Partidul Social Democrat
 - c) Partidul Național Liberal
 - d) Partidul Liberal Democrat
 - e) Uniunea Democrată a Maghiarilor din România
 - f) Partidul Conservator
 - g) Partidul Noua Generație-Creștin Democrat
 - h) Partidul România Mare
3. Implicarea lui Traian Băsescu în campania electorală pentru Parlamentul European

III. Rezultate: explicații și semnificații politice

- a) Statistica oficială
- b) Prezența la vot
- c) Traian Băsescu – „Cezarul e gol!”
- d) PD – o supraștie de durată?
- e) PSD – între păstrarea electoratului tradițional și câștigarea celui emergent
- f) PNL – liberalii rezistă
- g) PLD – mitului Tehnocratului e viu
- h) UDMR – raționalitatea comunității maghiare
- i) Partidul Conservator – efectul oportunismului politic
- j) PNG – un scor pentru Europa
- k) PRM – eșecul „Tribunului”

IV. Concluzii și recomandări

- a) Concluzii
- b) Recomandări pentru PSD

Anexe

- I. Tabel privind numărul de voturi obținute la alegerile europene din 25 noiembrie 2007 de principalilor actori politici
- II. Cronologia alegerilor pentru Parlamentul European

Consecvent în realizarea unor rapoarte de analiză politică după fiecare consultare electorală națională sau după fiecare eveniment important, Institutului „Ovidiu Șincai” propune în prezentul material o cercetare asupra primelor alegeri pentru Parlamentul European, precum și asupra primului referendum consultativ organizat în România democratică. Scopul prezentului studiu este de a analiza rezultatele electorale din 25 noiembrie a.c. din perspectiva dinamicii vieții politice românești. O serie de întrebări devin obligatorii: cum se explică rezultatele votului, care au fost mecanismele politice care le-au determinat? Constituie alegerile pentru Parlamentul European un predictor pentru alegerile generale? Care sunt perspectivele pentru democrația românească? Acestea sunt câteva din întrebările la care Institutul „Ovidiu Șincai” își propune să răspundă prin acest raport.

I. Premise

1. Premise politico-psihologice

Coordonatele politice esențiale ale alegerilor pentru Parlamentul European au fost definite încă de la începutul anului 2007, când se prefigura dizolvarea Alianței PNL-PD, în condițiile unui conflict fără limite între Traian Băsescu și Călin Popescu-Tăriceanu. Pe acest fundal al luptei lui Traian Băsescu pentru acapararea întregii puteri și a măsurilor de reacție la această inițiativă, alegerile pentru Parlamentul European, programate inițial pentru 13 mai, au fost amânate pentru o dată neprecizată, iar cetățenii români nu au fost chemați la urme să-și aleagă reprezentanții în legislativul comunitar ci să se pronunțe dacă Traian Băsescu mai poate sau nu ocupa funcția de Președinte al Republicii¹.

Referendumul din 19 mai a avut un impact politico-psihologic mult mai mare decât s-au așteptat inițiatorii procedurii de demitere a șefului statului. A urmat episodul moțiunii de cenzură a PSD la adresa Executivului, care a fost perceput nu doar ca un episod al conflictului clasic dintre putere și opoziție ci, în mod esențial, ca un element al luptei din interiorul puterii, cu cele două ramuri ale sale, președintele și primul-ministru.

Cele mai importante consecințe ale referendumului din 19 mai, din perspectiva consultărilor electorale din 25 noiembrie, considerăm a fi:

- Legitimarea intervențiilor anti-constituționale ale președintelui Traian Băsescu. Desigur, rezultatul referendumului nu a determinat o rescriere a Constituției României, dar a generat o altă lectură a ei, atât din partea partidelor politice cât și a societății civile (ONG-uri + mass-media). Dacă înainte de referendum mesajul legalist, focalizat pe derapajele constituționale ofereau substanța discursului partidelor de opoziție, brusc acestea s-au găsit în fața unei noi realități politice, constatând că, din diferite motive,

¹ Vezi în acest sens *Referendumul din 19 mai 2007, radiografia unei confruntări politice*, Raport de analiză politică, Institutul „Ovidiu Șincai”, București, 1 iunie 2007, www.fisd.ro

argumentele inspirate de doctrina statului de drept nu au un impact electoral semnificativ. Societatea civilă, atâta cât era angajată în cenzurarea comportamentului neo-cesarist a devenit și ea deabusolată de menținerea unei cote înalte de încredere pentru șeful statului, iar explicația a fost găsită în apetența pentru mesajul populist al unei societăți surprinzător de puțin interesată de democrație. Scorul de 75% voturi împotriva demiterii obținut de Traian Băsescu a fost utilizat de acesta pentru o intervenție și mai brutală în viața politică, teza „președintelui jucător” a fost afișată fără nici o jenă constituțională;

- Pentru Traian Băsescu a devenit evident faptul că nu va putea controla societatea românească decât dacă va urma două direcții de acțiune: „privatizarea” funcțiilor instituțiilor statului și constituirea unui guvern personal, compus din fideli săi. „Privatizarea” instituțiilor statului constă în utilizarea acestora în folos personal, pentru urmărirea și șicanarea adversarilor săi politici. SRI și DNA sunt două instituții ale căror funcții au fost „privatizate” în scopul proiectului neo-cesarist al lui Traian Băsescu. Pentru atingerea celui de-al doilea obiectiv, controlul întregii puteri executive prin instalarea unui guvern de amici politici, a convocat un referendum consultativ pe o temă considerată populară, reforma sistemului electoral, implicit a clasei politice. Este important de menționat în acest context faptul că ideea convocării unui referendum consultativ care să se desfășoare simultan cu alegerile europene a apărut încă în prima parte a anului 2007, atunci când se dezbătea propunerea de suspendare a sa din funcție.
- A determinat reconfigurarea politicii de alianțe ale partidelor. Dacă în prima parte a anului 2007 se contura o alianță *ad-hoc* între PNL și PSD, ca nucleu al unei forțe politice în măsură să apere sistemul democratic, după 19 mai 2007 situația s-a schimbat. Traian Băsescu a devenit și mai îndârjit în lupta sa personală împotriva lui Călin Popescu-Tăriceanu, a Guvernului și a PNL. La rândul lor, social-democrații, implicați în clarificări interne și în găsirea unor strategii politice pe termen scurt și mediu, au căutat cu disperare o soluție pentru a ieși din impas. Un curent de opinie considera dezirabilă o alianță *de facto* cu Traian Băsescu, în schimbul accesului la resursele guvernării. Astfel că, a fost depusă o moțiune de cenzură la adresa guvernului PNL-UDMR. Un alt curent din PSD a susținut, dimpotrivă, că ideea unei alianțe, fie și conjuncturale cu Traian Băsescu, este inacceptabilă, ipotecând viitorul partidului. Ca atare, înaintea alegerilor pentru Parlamentul European social-democrații au devenit prioritar interesați de clarificarea opțiunilor interne, alegerile constituind un test al eficienței conducerii rezultate în urma Congresului extraordinar din decembrie 2006.
- Partidul Democrat, plasându-se în siajul popularității prezidențiale, a devenit, virtual, principalul partid al scenei politice românești, substituind PSD acest rol. Acest raport de forțe a fost acceptat, *volens-nolens*, de toți actorii politici,

iar strategiile de campanie electorală au fost create plecând de la această stare de fapt.

- Organizațiile societății civile, foarte active în spațiul public în campaniile electorale precedente, nu și-au mai coordonat acțiunile, principala lor caracteristică din această perioadă fiind divizarea pe aliniamentul *pro*-sau *anti*-Traian Băsescu, implicit în legătură cu diferitele proiecte de reformă ale sistemului electoral propuse. Această divizare a actorilor para-politici, care s-au legitimat în trecut ca parte a „societății civile”, constituie o noutate importantă a campaniei electorale pentru Parlamentul European.
- Societatea românească a devenit o comunitate divizată între partizanii lui Traian Băsescu și contestatarii lui. Fenomenul nu este nou, o situație relativ similară fiind în perioada 1990-`91. Însă, dacă la începutul anilor `90 divizarea societății s-a realizat sub forma activismului politic, acum oboseala, apatia și dezinteresul sunt notele dominante pentru caracterizarea stării psihologice a cetățenilor unui stat recent intrat în Uniunea Europeană.

2. Premise internaționale

Alegerile europene constituie în sine momente în care factorii internaționali, în accepțiunea tradițională a conceptului, se confruntă în întreaga Europă. Principala linie de confruntare a fost, ca și în alegerile europene din Europa celor 25 din 10-13 iunie 2004, cea dintre dreapta și stânga europeană, mai precis dintre Partidul Popular European și Partidul Socialist European. Rețeta alegerilor europene cuprinde în sine, ca un ingredient obligatoriu, implicarea în competiția politică a unor parteneri externi. (Folosim termenul de „externi” prin raportare la statul național. Din punct de vedere comunitar, partidele transnaționale sunt actori interni). Paradoxul alegerilor pentru Parlamentul European, pretutindeni în Europa, îl constituie faptul că deși sunt implicate, într-o proporție semnificativă și partidele transnaționale, temele de campanie în fiecare stat sunt un mix între subiectele considerate a fi pur naționale și cele europene.

Alegerile din România nu au constituit o excepție de la această regulă nescrisă a scrutinelor europene, dar implicarea partidelor transnaționale în politica românească a rămas la stadiul superficial. Pot fi găsite mai multe explicații pentru această stare de fapt: i) oricare ar fi fost rezultatele alegerilor din România, acestea nu ar fi putut răsturna raportul de forțe din Parlamentul European; ii) ca urmare a tensiunilor politice prelungite din România, imaginea noastră externă a avut de suferit, astfel încât dorința de implicare în campania electorală a politicianilor europeni de anvergură a rămas la un stadiu preponderent declarativ.

Caracterul special al alegerilor pentru Parlamentul European este una dintre explicațiile prezenței mai scăzute la vot decât în scrutinele pentru parlamentele naționale. Această regulă este valabilă pentru toate statele comunitare, cu observația esențială că, în alegerile din 2004, între prezența la vot în cele 10 state care au aderat la Uniunea Europeană de la 1 mai 2004 și cele din Occident au existat diferențe notabile. Recordul negativ l-a înregistrat Slovacia, cu doar 16,96%, urmată de

Polonia cu 20,87%. Din acest punct de vedere, scrutinul de la 25 noiembrie a.c. a constituit și un examen pentru societatea românească, pentru testarea instinctului ei european.

Un alt element de ordin general în care s-au desfășurat primele alegeri pentru Parlamentul European în România este regresul stângii internaționale. Dacă la sfârșitul anilor '90 partidele social-democrate erau la guvernare, sau ocupau poziții proeminente în întreaga Europă, în anii 2000 stânga a cunoscut un regres semnificativ. Explicațiile acestei situații sunt multiple și nu fac obiectul acestui raport, dar este un element important pentru înțelegerea climatului politicii europene.

Dreapta europeană, spre deosebire de stânga, deși a cunoscut importante succese electorale în ultimii ani, este foarte fragmentată sub raportul opțiunilor ideologice, Partidul Popular European fiind o umbrelă cu o funcție preponderent birocratică, în care se regăsesc, în devălmășie, conservatori, creștin-democrați, social-creștini, naționaliști moderați sau partide non-ideologice, care se revendică de la „populism”. În acest context merită evidențiat fenomenul camuflării unor partide populiste ca partide populare. Cel mai cunoscut exemplu este cel al fraților Kaczyński din Polonia.

II. Pregătirea și desfășurarea alegerilor și a referendumului

1. Baza legală

Cadrul juridic privind desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European din 25 noiembrie 2007 a fost constituit de *Legea nr. 33/16 ianuarie 2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European*, completată cu prevederile *Legii nr. 373/24 septembrie 2004 pentru alegerea Camerei Deputaților și Senatului*, cu *Ordonanța de Urgență nr. 9/20 februarie 2007 privind unele măsuri pentru mai buna organizare și desfășurare a alegerilor* și cu *Ordonanța de Urgență nr. 15/12 martie 2007 privind unele măsuri referitoare la alegerea membrilor din România ai Parlamentului European din anul 2007*, respectiv de *Directiva Consiliului nr. 93/109/CE din 6 decembrie 1993 care stabilește condițiile de exercitare a dreptului de vot și de a candida în alegerile pentru Parlamentul European de către cetățenii Uniunii Europene care locuiesc într-un stat membru a cărui cetățenie nu o dețin*², de *Actul din 1976 privind alegerea membrilor Parlamentului European, prin vot universal direct*³, și de *Tratatul de Aderare a Bulgariei și României la Uniunea Europeană*, ratificat prin *Legea nr. 157/24 mai 2005* și semnat la Luxembourg la data de 21 iunie 2005.

Pe de altă parte, referendumul privind introducerea votului uninominal cu două tururi, convocat de Președintele României pentru aceeași dată s-a bazat pe *Legea nr. 3/24 februarie 2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului* și pe *Hotărârea nr. 7/7 noiembrie 2007 asupra contestației referitoare la organizarea și desfășurarea referendumului național privind introducerea votului uninominal pentru alegerea membrilor Parlamentului României a Curții Constituționale*.

Inițial, alegerile fuseseră programate pentru data de 13 mai 2007, însă datorită organizării referendumului pentru demiterea Președintelui României la data de 19 mai 2007, ele au fost amânate pentru o dată ulterioară, prin *Ordonanța de Urgență nr. 15 din 12 martie 2007*⁴. Ulterior, în urma consultărilor între premier și majoritatea partidelor parlamentare a fost aleasă data de 25 noiembrie. Datorită faptului că alegerile au avut loc pe parcursul legislaturii 2004-2009 a Parlamentului European, mandatele obținute de candidații înscriși au făcut excepție de la prevederile Art. 1, alin. 3 din *Legea 33/16 ianuarie 2007*, care stipula un mandat de 5 ani; în practică mandatul candidaților aleși la 25 noiembrie 2007 va fi de un an și jumătate, conform Art. 26, alin. 2 din același act normativ⁵.

Legea nr. 33/16 ianuarie 2007 a introdus, pentru prima oară în România, termenul de *alegător comunitar*, aplicabil cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene având domiciliul sau reședința în România, precum și termenul de

² Jurnalul Oficial al Comunităților Europene nr. L 329 din 30/12/1993

³ Jurnalul Oficial al Comunităților Europene nr. L 278 din 8/10/1976, cu modificările ulterioare.

⁴ OUG nr. 15 din 12 martie 2007, publicată în *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 173 din 12/03/2007

⁵ *Legea nr. 33 din 16 ianuarie 2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European*, publicată în *Monitorul Oficial*, 16/01/2007

persoană eligibilă comunitară, permițând aceluiași cetățeni ai statelor UE mai sus menționați să fie aleși în Parlamentul European. Legea stipulează și o serie de categorii neeligibile cum ar fi judecătorii Curții Constituționale, avocații poporului, magistrații, membrii activi ai armatei, polițiștii și alte categorii de funcționari publici, inclusiv cei cu statut special. În același timp, se stabilește incompatibilitatea calității de membru al Parlamentului European cu calitatea de deputat, senator sau membru al guvernului.

În vederea evitării votului multiplu sau a dublei candidaturi, Legea 33 conține și o serie de prevederi care solicită alegătorilor comunitari și cetățenilor români de pe teritoriul altor state UE să își asume răspunderea în fața legii, precum și colaborarea Autorității Electorale Permanente cu autoritățile celorlalte state membre ale UE. În ceea ce privește desfășurarea alegerilor s-a menținut tipul de scrutin pe listă cu prag electoral de 5% pentru partide politice și s-a introdus un prag de 2,5% pentru candidații independenți (Art. 20).

Pentru completarea cadrului organizatoric al alegerilor, a fost adoptată și Ordonanță de Urgență nr. 9/2007 privind unele măsuri pentru mai buna organizare și desfășurare a alegerilor. Aceasta a sporit atribuțiile Autorității Electorale Permanente, care a primit dreptul de a schimba președinții secțiilor de votare în caz de necesitate (Art. 3) și chiar de a schimba data alegerilor în cazul apariției unor probleme majore în procesul electoral (Art. 2)⁶.

În privința referendumului, acesta s-a desfășurat conform prevederilor Art. 11 din Legea nr. 3 din 24 februarie 2000, care se referă la convocarea referendumului în legătură cu probleme de interes național, de către Președintele României. Pentru a evita complicațiile datorate diferențelor orare dintre spațiul alocat alegerilor europene (7-21, conform Art. 76 din Legea 373/2004⁷) și cel alocat referendumului (8-20, conform Art. 34 din Legea 3/2000⁸), Guvernul a hotărât, prin ordonanță de urgență, extinderea timpului alocat votării pentru referendum pentru a coincide cu timpul alocat votării pentru alegerile europene.

Un element foarte important al legii referendumului este menționarea la Art. 5, alin. 2, a condiției de valabilitate a rezultatului final, care presupune prezența la vot a jumătate plus unul dintre alegătorii înscriși în listele electorale. Doar în cazul referendumului pentru demiterea Președintelui României, Curtea Constituțională a decis că Legea nr. 10/2007 pentru modificarea Legii nr. 3/2000 este constituțională, iar președintele poate fi demis cu majoritatea voturilor exprimate.

Organizarea referendumului a fost contestată la Curtea Constituțională de Partidul România Mare, pe motivul că referendumul pentru introducerea votului uninominal pe baza unui scrutin majoritar în două tururi nu a fost convocat în

⁶ OUG nr. 9 din 20 februarie 2007 privind unele măsuri pentru mai buna organizare și desfășurare a alegerilor, publicată în *Monitorul Oficial*, Partea I, din 20/02/2007

⁷ Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului publicată în *Monitorul Oficial* nr. 84 din 24/02/2000

⁸ Legea nr. 373/2004 pentru alegerea Camerei Deputaților și Senatului publicată în *Monitorul Oficial* din 24/09/2004

conformitate cu prevederile Art. 11, alin. 3 al Legii 3/2000, Parlamentul nefiind consultat în acest sens, hotărârea acestuia din 30 mai 2007 referindu-se doar generic la introducerea unui tip de vot uninominal, fără a preciza tipul acestuia. De asemenea, se contestă stabilirea datei referendumului la aceeași dată cu alegerile europene. Curtea Constituțională a respins aceste contestații pe motiv că tema referendumului *nu se îndepărtează de ideea centrală* a hotărârii Parlamentului și că, dat fiind precedentul coincidenței alegerilor prezidențiale cu cele parlamentare în trecut, organizarea referendumului la aceeași dată cu alegerile europene este legală⁹.

2. Oferte politice, resursa umană, strategii electorale

a) Partidul Democrat

Partidul prezidențial a plecat în campania electorală pentru alegerile europarlamentare cu atitudinea celui care crede că se află în fața unei curse câștigate înainte de start, având în Traian Băsescu un port-stindard redutabil. Ca atare, majoritatea liderilor PD nu s-au gândit la rezultatul în sine al alegerilor, ci la modul în care acesta va putea fi utilizat pentru competițiile electorale viitoare, considerate a fi mult mai importante: alegerile locale și cele parlamentare. Iar acest lucru s-a văzut în modul în care a fost constituită lista de candidați. În fruntea acesteia a fost așezat Sorin Frunzăverde, urmat de persoane fără carismă sau foarte puțin cunoscute, dar a căror merit principal este acela de a fi fost fidele partidului. Acest dezinteres al liderilor naționali ai PD pentru lista de la europarlamentare poate fi explicat prin speranța ocupării unor poziții foarte importante în viitorul guvern. Pentru a masca dezinteresul față de Parlamentul European, PD s-a folosit de retorica promovării tinerilor, majoritatea candidaților pentru europarlamentare fiind, așa cum se arăta în materialele de campanie: „tineri dar profesioniști, au și entuziasm dar și maturitate”.

Sub raport ideatic PD a considerat campania electorală un prilej pentru afirmarea identității doctrinare, sloganul inițial de campanie fiind „Populari în Europa, democrați în România”. Pediiștii au ales un slogan care să descrie apartenența lor la grupul Popularilor Europeni, mizând pe faptul că prezentând populației că vor face parte din cel mai puternic grup politic din Parlamentul European, vor induce ideea că propria formațiune politică este și trebuie să fie cea mai puternică din România. Strategii PD, plecând de la simpla aserțiune că partidul lor este membru al acestui grup, au indus, de asemenea, ideea că este autorul integrării europene și nord-atlantice a României, fără a veni și cu argumente concrete în acest sens.

Programul electoral al PD a fost construit pe ideea unei alternative la guvernarea liberală. Elementul central al campaniei electorale a PD a fost asocierea, până la identificare, cu Traian Băsescu și cu tema referendumului pentru uninominal. Astfel, în campania *out-door* popularii europeni, în varianta pedistă și-

⁹ Hotărârea nr. 7 din 7 noiembrie 2007 a Curții Constituționale a României, publicată în *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 753 din 8/11/2007

au asumat rolul de elevi ascultători ai „Dirigintelui” (Traian Băsescu) care era însă plecat cu referendumul. (În toată România au fost postate panouri cu portretele candidaților PD, în mijloc aflându-se un semn de întrebare, cu mențiunea „Ocupat cu referendumul!”).

Acceptarea rolului de elevi disciplinați ai „Dirigintelui” a însemnat și acceptarea unei doze de pasivitate electorală, astfel încât să poată fi mai vizibile mesajele „camarazilor” de la PLD. Potrivit anumitor surse, membrii PD ar fi fost chiar încurajați să-i sprijine cu votul lor pe liberal-democrați, astfel încât aceștia să treacă pragul electoral pentru ca în viitor Traian Băsescu să poată beneficia de încă o formațiune politică în siajul său, aptă să-l sprijine în realizarea planurilor sale politice.

b) Partidul Social Democrat

Liderii social-democrați, aflați sub presiunea rivalităților interne și a cotațiilor scăzute din sondaje, au considerat la începutul toamnei că vor putea avea mai multe șanse în alegeri dacă vor deține câteva ministere-cheie. Însă moțiunea de cenzură, dorită și sprijinită și de Traian Băsescu a căzut în Parlament. Tensiunile interne au dominat începutul campaniei electorale, iar lista finală a fost realizată în urma refuzului unor lideri naționali de a fi „exportați” la Bruxelles, aceștia considerând că pot fi jucători importanți în politica națională în viitoarele cicluri electorale. Un alt aspect important care merită menționat este acordarea unor locuri eligibile unui număr semnificativ de femei (5 locuri în primele 10).

Pentru prima dată în istoria PSD, strategia de campanie a fost construită plecând de la ipoteza că nu vor putea fi câștigate alegerile. Ca atare, s-a adoptat o tactică non-conflictuală față de Traian Băsescu, considerându-se că în acest fel nu se va produce o înclăștare a electoratului din cele „două Români”, iar PSD va putea beneficia de avantajul său competitiv principal: capacitatea de mobilizare a structurilor teritoriale.

Campania electorală a PSD a avut două sloganuri principale „Pentru o Românie mai puternică și echitabilă” și „Tu faci oferta”, dorind ca programul electoral al candidaților săi să fie adaptat în funcție de propunerile pe care le-au primit de la cetățeni prin intermediul întâlnirilor programate în țară. În acest fel se dorea fructificarea experienței laburiste în domeniul campaniilor electorale.

Tactica de campanie a PSD a constat într-o combinație de campanie din ușă în ușă și din organizarea unor manifestări electorale, în care au fost prezentați candidații (București, Iași). Campania de *out-door* a fost una minimală, în condițiile absenței resurselor financiare.

PSD a avut una dintre cele mai variate și detaliate oferte electorale, prezentând un angajament de 10 puncte și o platformă electorală. Principalele teme ale Angajamentului au fost: 1. Crearea de locuri de muncă sigure și bine plătite. 2. Reducerea riscului de sărăcie din România. 3. Acordarea pensiei minime garantate. 4. Protejarea drepturile agricultorilor români pe piața comunitară. 5. Modernizarea școlilor și spitalelor, îmbunătățirea sistemul de apă și gaze și construcția de drumuri.

6. Introducerea sistemului european de sănătate. 7. Alocarea a 7% din PIB pentru învățământ, modernizarea școlilor și creșterea salariilor pentru cadrele didactice. 8. Promovarea în Uniunea Europeană a creșterii numărului de centre moderne pentru îngrijirea copiilor și îmbunătățirea ajutorului oferit familiilor tinere. De asemenea, candidații PSD la Parlamentul European și-au exprimat angajamentul de a se lupta ca interesele României să fie cât mai bine reprezentate în Parlamentul European, axându-și viitoarele acțiuni pe reducerea riscului de sărăcie din România, asigurarea unei absorbții eficiente a fondurilor europene, precum și pe protejarea agricultorilor români pe piața europeană. Ideea esențială a campaniei PSD era aceea de se prezenta din perspectiva apartenenței sale la Partidul Socialiștilor Europeni, principalul aliat politic al României pe parcursul negocierilor de aderare și suportor al realizării unui Model Social European cât mai generos cu categoriile defavorizate.

c) Partidul Național Liberal

Prinși între condiția de partid guvernamental ultra-minoritar, între scandalurile cu pălincă și caltaboși, numeroasele atacuri (devenite sterile) ale lui Traian Băsescu, dorințele unor politicieni din opoziție de a conduce anumite ministere, liberalii au considerat alegerile pentru PE drept un test politic major. Iar pentru că liderii liberali care ar fi putut fi interesați de o carieră europeană dețineau deja posturi guvernamentale, au fost „garate” în „depoul” PNL două locomotive electorale din societatea civilă: Renate Weber și Daniel Dăianu. Restul listei a fost completată de persoane tinere care nu au dobândit încă statutul de personalități, dar care au ambiția de a căpăta cât mai repede notorietate.

Iar pentru a-și demonstra seriozitatea demersului electoral, liberalii au avut una dintre cele mai detaliate platforme politice. Programul acestora s-a axat pe teme de interes european precum consolidarea Uniunii Europene ca actor mondial, responsabilizarea instituțiilor europene, garantarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor prin eliminarea discriminării de orice formă, migrația liberă a forței de muncă în UE, dezvoltarea de proiecte pentru protecția mediului. Aceste subiecte au fost însă completate cu teme considerate a avea un impact electoral garantat: pensiile, infrastructura, creșterile salariale, ajutoarele pentru chiriași. Sloganul electoral al PNL a fost „EU promovez România. Tu?” precum și „Promovăm oamenii, produsele și valorile României”.

Campania electorală a PNL a fost construită, în mod preponderent, pe mesajul pozitiv, căutându-se să se evite ciocnirile frontale cu PD și Traian Băsescu. Beneficiind de resursele specifice ale unui partid aflat la guvernare, liberalii au desfășurat o masivă campanie de *out-door*, focalizată pe promovarea celor două personalități, Renate Weber și Daniel Dăianu. În campanie au fost mobilizați toți miniștri liberali, în frunte cu șeful Executivului.

d) Partidul Liberal Democrat

Intrarea PLD în Parlamentul European nu era o miză doar pentru membrii acestui partid, ci și pentru dl. Traian Băsescu. Trecerea pragului electoral de către

PLD reprezenta pentru președintele Traian Băsescu un dublu avertisment: Partidului Democrat îi transmitea mesajul că, la o adică, nu sunt indispensabili, iar Partidului Național Liberal îi crea o problemă suplimentară, prin încercarea de a legitima teza că „adevărații liberali” sunt în PLD. Într-o fază ulterioară PD și PLD ar urma să refacă defuncta Alianță D.A., pentru a participa în această formulă la viitoarele alegeri parlamentare.

La rândul lor, liderii PLD au fost conștienți că singura lor șansă era identificarea (până la anularea oricărei alte personalități) cu Traian Băsescu. Al doilea element strategic a fost implicarea lui Theodor Stolojan în campanie din postura de cap de listă. Acesta, împreună cu George Becali au fost singurii președinți de partid care au ocupat primul loc pe lista de candidați. Campania electorală a PLD a fost centrată pe promovarea lui Theodor Stolojan, astfel că sloganurile au fost de genul: „Votează Stolojan. Îl meriți pe cel mai bun”, „Dacă-i Europa, Stolojan să fie!”, „Toți pentru unul, toți pentru Theodor Stolojan”. PLD și-a asumat referendumul pentru schimbarea sistemului electoral, sperând în confuzia dintre cele două voturi (au folosit sloganul „Alege uninominal. Spune DA la referendum și votează-l pe Stolojan. Îl meriți pe cel mai bun!”).

Dar ceea ce a surprins în campania electorală nu a fost preluarea și repetarea, până la sașietate, a mesajelor prezidențiale ci impresionanta desfășurare a campaniei *out-door*. Până la momentul finalizării acestui raport Curtea de Conturi nu a făcut publice rezultatele privind cheltuielile de campanie ale PLD, dar toată România a fost împânzită de imagini cu Theodor Stolojan. De unde aceste sume impresionante de bani la un partid proaspăt format, care nu a primit subvenție de la buget pentru campania electorală?

e) Uniunea Democrată a Maghiarilor din România

Încercările de conciliere a intereselor și diferendelor de ordin personal dintre opțiunea gradualistă, reprezentată în conducerea UDMR și cea radical-conservatoare, coagulată în Uniunea Civică Maghiară au eșuat la începutul acestei toamne. În aceste condiții, la începutul campaniei electorale, UDMR se găsea în fața celei mai serioase amenințări, care nu venea de la extremiștii români, ci de la cei maghiari, ca urmare a candidaturii ca independent a episcopului Ladislau Tökes.

Pentru a contracara candidatura episcopului Tökes, considerată de liderii UDMR drept o „subversiune”, au fost aruncate în luptă numeroase resurse financiare și umane. Lista electorală a UDMR a fost în așa fel realizată încât ea să fie cât mai atractivă. În fruntea listei a fost pus Frunda György, primul candidat la Președinția României al UDMR, la alegerile din 2000. Locul al doilea i-a fost acordat unui alt pastor, Sógor Csaba, care s-a remarcat prin luările sale de poziție în aceeași gamă cu cele ale episcopului Tökes.

UDMR a intrat în cursa pentru Parlamentul European cu un dublu mesaj electoral. Etnicilor maghiari le-a promis „Noua descălecare”, în timp ce românilor le-a propus îndemnul „Împreună pentru Europa”. În campania electorală a fost

lansată *Proclamația la Târgu-Mureș* cu un puternic caracter autonomist, pentru a răspunde astfel mesajelor conservator-naționaliștilor, sprijinite ostentativ de către FIDESZ.

f) Partidul Conservator

Fără entuziasm, Partidul Conservator a trebuit să treacă proba majoratului politic, intrarea în Parlamentul European printr-o candidatură pe listă proprie. Pentru a trece cu bine acest test, conservatorii și-au construit o listă electorală garnisită cu personalități ale lumii medicale, sportive sau oameni de afaceri.

Conservatorii au păstrat sloganul partidului, „Afirmă-te, române!”, cu mici variații pe tematici europarlamentare. Prin acest slogan, PC a dorit să evidențieze faptul că România a îndeplinit toate condițiile necesare pentru a se considera egală cu celelalte state ale UE, deci românii trebuie să privească cu încredere către Europa. Candidații conservatori au folosit ca teme de campanie problema sărăciei din România, precum și a salariilor mici în comparație cu restul statelor din UE, problemele educației și ale sistemului sanitar românesc, mediul de afaceri, migrația, tradițiile și mediul.

Campania electorală a PC s-a dorit a fi una dinamică, rezultat al combinației dintre acțiunile propriu-zis electorale ale candidaților partidului și cele din zona evergetismului (n.a. - practică din antichitate de a face donații către săraci) realizate de Dan Voiculescu. Acțiunile caritabile ale liderului PC s-au bucurat de o mediatizare extensivă în instituțiile Grupului Intact. Aflat în căutarea identității politice, în campania electorală PC și-a radicalizat retorica naționalistă, focalizată pe situația românilor din Transilvania, sperând să profite în acest fel de tăcerea pasageră a PRM pe aceste chestiuni.

g) Partidul Noua Generație-Creștin Democrat

PNG-CD s-a lansat în campania pentru Parlamentul European cu deviza „În slujba Crucii și a Neamului Românesc”, mesaj inspirat din legionarismul interbelic. Pentru că este un partid de lider, lista candidaților PNG pentru europarlamentare a fost deschisă de George Becali. Acesta a fost urmat de membri aleși după „notorietate”: al doilea pe listă a fost avocatul Cătălin Dancu – pledant în procesul fotbalistului Adrian Mutu cu fosta nevastă Alexandra, al treilea a fost Vlad Hogeș – fostul om de casă al șefului PRM Corneliu Vadim Tudor, iar pe poziția a șasea, Becali l-a pus pe fostul portar Stelei, Helmuth Duckadam.

Campania electorală a PNG a fost anostă, nu s-a remarcat prin nimic special, au lipsit mitingurile electorale, cu excepția participării lui George Becali la evenimente care nu erau organizate de propriul partid, ci de alți actori sociali (slujbe religioase ale BOR, împlinirea a 20 de ani de la revolta muncitorilor de la Brașov, 1987 ș.a.).

Intitulat “Zece pentru Europa”, programul politic al PNG a schițat liniile generale vizate de candidați pentru a promova interesele românilor în cadrul Uniunii Europene. În primul rând, promovarea valorilor creștin-ortodoxe, ca parte integrantă

a creștinismului european și susținerea și protejarea produselor și a mărcilor tradiționale românești. Alte teme: încurajarea politicilor de dezvoltare ale UE, acordarea de șanse egale pe piața muncii pentru toți cetățenii UE, dezvoltarea dimensiunii europene a educației, sprijinirea măsurilor pentru asigurarea siguranței cetățenilor români, pentru prevenirea criminalității, rasismului și xenofobiei.

h) Partidul România Mare

Apariția concurenței oficiale pe culoarul populist, reprezentată de George Becali și PNG-CD, nu a determinat intrarea lui Corneliu Vadim Tudor în stare de alertă, considerând că, la fel ca altădată, electoral captiv al PRM va fi adus la vot fără mari eforturi.

Ca atare, PRM nu a acordat prea mare atenției campaniei electorale pentru PE, venind cu o ofertă umană limitată. Sloganul PRM a fost „Cu România Mare într-o Europă Unită”. PRM nu a avut program politic, pe site-ul partidului găsiindu-se doar candidații formațiunii pentru Parlamentul European - majoritatea deja membri ai instituției - și un articol despre “Strategia prin care Traian Băsescu și P.D. vor fura alegerile pentru Parlamentul European”.

Cele două idei dezvoltate de candidații PRM au fost că românii trebuie să conștientizeze importanța alegerilor pentru Parlamentul European și să se disocieze de influența exercitată de Traian Băsescu asupra lor.

Statutul de partid non-guvernamental s-a reflectat și în sărăcia mijloacelor de campanie desfășurate, prezența în spațiul public fiind minimă. Lista de candidați nu a fost condusă de CV Tudor, ci de europarlamentarul Eugen Mihăiescu. Momentul de maximă vizibilitate mediatică a lui CV Tudor a fost cu prilejul vizitei sale în Italia, ocazie cu care a fost decorat de Papa Benedict al XVI-lea.

3. Implicarea lui Traian Băsescu în campania electorală pentru Parlamentul European

Una din trăsăturile fundamentale ale sistemelor politice democratice, fie că sunt monarhii sau republici, este aceea că șeful statului îndeplinește funcția de mediere între actorii politici și între aceștia și societate. Pentru ca deciziile „arbitrului” să poată fi acceptate, condiția esențială este ca acesta să se bucure de prezumția de imparțialitate, adică nu trebuie să se manifeste partizan în favoarea unuia sau altuia dintre actorii scenei politice. Constituția României este construită pe acest principiu, Președintelui Republicii fiindu-i interzisă apartenența la un partid politic, tocmai ca o garanție minimală a imparțialității sale („În timpul mandatului, Președintele României nu poate fi membru al unui partid și nu poate îndeplini nici o altă funcție publică sau privată” art.84, al.1 din Constituție). Din punctul nostru de vedere, interpretarea potrivit căreia Președintelui Republicii îi este interzisă apartenența la un partid politic, dar își poate manifesta simpatia pentru anumiți actori politici (sic!) se plasează în afara constituționalismului democratic. Pentru că, nu-i așa, de ce să-i fie interzisă șefului statului apartenența la un partid politic dacă își poate manifesta simpatiile față de acesta? Dacă prevalează teza potrivit căreia

Președintele României nu este îngădit în exprimarea opțiunilor politice, adică poate adopta poziții partizane în sfera politică, acesta nu mai poate îndeplini funcția de mediere, adică nu mai poate fi un șef al statului. Iată de ce considerăm că teza exprimată de Curtea Constituțională prin Avizul consultativ din 5 aprilie 2007 privind propunerea de suspendare a lui Traian Băsescu, potrivit căreia acesta poate „păstra legătura cu partidul care l-a sprijinit în campania electorală” este eronată.

Ideea organizării simultane a unui scrutin și a unui referendum consultativ nu este în sine formal neconstituțională, dar afectează fundamentele democratice prin: i) inducerea unei stări de confuzie în rândul cetățenilor, ca urmare a amestecării mai multor teme politice, astfel încât deciziile de vot ar putea fi viciate; ii) creează premisele manipulării cetățenilor, prin intruziunea frauduloasă a unui actor care ar trebui să fie neutru (Președintele Republicii) în campania electorală pentru Parlamentul European, influențând astfel rezultatul acestora.

După fixarea de către Guvern a datei alegerilor, Președintele Traian Băsescu a emis Decretul nr.909/2007 prin care la art.3 se hotăra că „Data referendumului va fi data desfășurării alegerilor pentru Parlamentul European, ce vor fi organizate în anul 2007.” Intenția de suprapunere a referendumului peste alegerile pentru Parlamentul European dobânda astfel caracter oficial.

Pentru a păstra aparența de imparțialitate, dl. Traian Băsescu și-a asumat rolul „Dirigintei ocupat cu referendumul”, după cum suna sloganul Partidului Democrat. După cum am arătat anterior, PD și PLD au realizat o nouă schimbare oportunistă a mesajului, abandonând varianta de Cod electoral propusă de Asociația Pro Democrația, în favoarea celei prezidențiale. Dl. Traian Băsescu a fost preocupat (secvențial) de păstrarea unei aparențe de imparțialitate, dar nu a făcut nimic pentru ca aceasta să devină efectivă. Dacă Președintele Republicii dorea să nu influențeze opțiunile pentru Parlamentul European trebuie să se delimiteze public de rolul de „diriginte” asumat de PD. Un asemenea comportament democratic a fost abandonat însă încă de la începutul campaniei electorale, când, în 31 octombrie 2007, la emisiunea „Nașul” de la B1 Tv afirma fără echivoc **„Nu fac nici un secret din a vă spune că la fel de bine am înțeles că lansarea referendumului simultan cu alegeri europarlamentare e de natură să se constituie într-un sprijin față de partidele care mă susțin, fie că vorbim de PD, fie că vorbim de PLD.”**

Mai mult, dl. Traian Băsescu a participat la adunările electorale ale PD și PLD, încercând să transfere spre acestea capitalul său de simpatie. Iar pentru ca acest lucru să devină mai eficient a recurs la mai vechea sa strategie de a condamna „întreaga clasă politică”, cu excepția PD și PLD (de exemplu, la mitingul PD de la Cluj din 18 noiembrie Traian Băsescu a spus că „nu știe ca vreun pedist să fie mafiot”).

Din punct de vedere comunicațional campania lui Traian Băsescu a fost construită cu instrumentele clasice ale propagandei. Primul procedeu folosit de Traian Băsescu a constat în **adoptarea unei posturi de „inocent”**, considerându-se un „diriginte” al clasei politice, asumându-și simultan și rolul de salvator al națiunii. Mesajul prezidențial cu privire la referendum nu a fost construit și emis în termenii

unei alegeri raționale, între mai multe opțiuni toate dezirabile, ci s-a mizat exclusiv pe factorul emoțional. Prin sloganul bășescian „Hai la curățenie!” se induceau mai multe manipulări: i) că varianta votului majoritar în două tururi de scrutin, în circumscripții uninominale ar reprezenta o soluție „miraculoasă” pentru creșterea performanțelor sistemului politic, fără a fi nevoie de o revizuire a ansamblului constituțional-instituțional. Decodificat, mesajul prezidențial era următorul „tu trebuie doar să votezi, și vei avea o nouă clasă politică”. Este același tip de mesaj care încurajează atitudinile asistențiale, precum cel care a fost utilizat în escrocheriile financiare „FNI lucrează pentru tine. Dormi liniștit!” sau dolozivul „Te uiți și câștigi!” folosit de Pro Tv; ii) se foloseau generalizări abuzive, întreaga „clasă politică” trebuind dusă la „curățenie”, evident cu excepția „angelicelor” partide prezidențiale PD și PLD. („Acest referendum este o chemare la urne împotriva majorității clasei politice.”, Traian Băsescu, *MTV*, 21 noiembrie 2007).

Inventarea adversarilor și diabolizarea lor este o doua tactică propagandistică utilizată de Traian Băsescu. Dacă în campania pentru referendumul din 19 mai a.c. a fost inventat „dușmanul poporului” sub forma celor 322 de parlamentari care au votat pentru demiterea sa, în campanie pentru referendumul vizând schimbarea sistemului electoral, a fost utilizată o nouă sintagmă, „listacii” pentru a desemna un personaj colectiv împotriva căruia să fie utilizate frustrările societății românești.

Un al treilea procedeu din arsenalul comunicării politice l-a constituit **victimizarea**. Pentru că Traian Băsescu nu mai putea spune că este „victima directă” a celor „322”, și-a ales alți dușmani. Principalul adversar a fost mass-media, aducându-i acuzații că îi boicotează inițiativa referendară. Televiziunea și radioul publice au fost obiectul a numeroase acuzații, lansate zi de zi, deși a fost prezent la două emisiuni pe TVR 1 (5 și 20 noiembrie) și la două la Radio România Actualități. Iar culmea tupeului politic este reprezentată de acuzația că a fost blocat de conducerea TVR (condusă de PSD și PNL!) să informeze cetățenii în legătură cu referendumul, dar a renunțat să participe la emisiunea publică programată pe 23 noiembrie. Peste toate acestea s-a suprapus greșeala sau partizanul pro-prezidențial al Direcției de Știri a Televiziunii publice evidențiat de atitudinea față de declarația de presă a lui Traian Băsescu în 23 noiembrie, de la orele 19.00: în timp ce toate televiziunile (Antena 3, Realitatea TV) au întrerupt transmisia atunci când șeful statului a atacat Guvernul, doar TVR 1 a încălcat legea electorală, permițându-i titularului de la Cotroceni să emită mesaje electorale.

În fapt, Traian Băsescu a fost cel mai mediatizat politician, având pe parcursul campaniei electorale un bilanț-record de 10 interviuri în presa audiovizuală (două la TVR, două la Radio România Actualități, două și la Realitatea TV, unul la „Nasul” pe B1 Tv și altul la MTV). În presa scrisă a fost prezent zilnic, în aproape toate ziarurile, acordând mai multe interviuri („Evenimentului Zilei”, „Formula As” și ziarul „Ziarul”). Analiza realităților ne indică faptul că tema boicotului mediatic, (pus la cale de „oligarhi”, „listaci”, cei „322”) este o formulă prin care Traian Băsescu a dorit să manipuleze cetățenii români.

III. Rezultate: explicații și semnificații politice

a) Statistica oficială

În urma numărării voturilor pentru alegerile europarlamentare, prezența la vot s-a situat la un nivel de **29,46%**, adică 5.370.171 cetățeni din 18.224.597 înscriși pe listele electorale. Dintre voturile exprimate, 246.555 au fost anulate, adică 4,59% din numărul total.

În funcție de listele de partid și candidații independenți voturile au fost acordate după cum urmează:

Nr. crt.	Listă / candidat	Nr. voturi	Procent	Mandate
1	Partidul Democrat	1.476.105	28,81%	13
2	Partidul Social Democrat	1.184.018	23,11%	10
3	Partidul Național Liberal	688.859	13,44%	6
4	Partidul Liberal Democrat	398.901	7,78%	3
5	Uniunea Democrată Maghiară din România	282.929	5,52%	2
6	<i>Partidul Noua Generație Creștin Democrat</i>	248.863	4,85%	-
7	<i>Partidul România Mare</i>	212.596	4,15%	-
8	Tökes Ladislau	176.533	3,44%	1
9	<i>Partidul Conservator</i>	150.385	2,93%	-

În privința rezultatelor de la referendumul convocat de președinte pentru susținerea scrutinului uninominal majoritar în două tururi, prezența la vot a fost de **26,56%**, adică 4.841.561 cetățeni, insuficient pentru validarea referendumului. În favoarea propunerii prezidențiale s-au pronunțat 81,36% din cei prezenți, iar împotriva 16,17%, restul voturilor fiind anulate.

b) Prezența la vot

Potrivit estimării finale privind prezența la vot (25 noiembrie, ora 21.00), și-au exprimat opțiunea, prin vot, 29,12 % din cetățenii cu drept de vot, din care 24,95% din mediul urban și 34,89% din mediul rural.

Prezența superioară la vot a cetățenilor din mediul rural are mai multe explicații. În lumea satelor votul are și o dimensiune ritualică, nu doar una funcțională. Cu alte cuvinte, mediul rural a depășit mediul urban pentru că la sat votul reprezintă un eveniment în sine, iar într-o lume dominată de tradiții votul are semnificația participării la unul din evenimentele importante ale microuniversului sătesc. De asemenea, în mediul rural mobilizarea la vot este mai facilă decât în marile orașe, unde relațiile sociale sunt mult mai impersonale.

O altă explicație pentru prezența superioară la vot a mediului rural poate fi găsită în impactul mai scăzut al mass-media. Pe lângă efectele pozitive ale presei aceasta are și efecte negative, în sensul în care supra-conflictualizarea vieții politice determină pasivism. Mediul urban, mai puternic conectat la viața politică a ajuns la un grad de saturație, reacția de apărare în fața scandalurilor cotidiene fiind absenteismul. Dimpotrivă, mediul rural a răspuns mai bine la o temă nouă, alegerile pentru PE.

Putem decela și o dimensiune pozitivă a absenteismului, acesta indicând o detașare a cetățenilor față de viața politică tocmai pentru că nu se mai simt dependenți de guvern sau instituțiile politice în general.

Prezența mai scăzută la referendum decât la alegerile pentru PE (aproape 500.000 de cetățeni au votat pentru PE, dar nu și la referendum) are explicații multiple: i) etnicii maghiari, votanți ai UDMR, au considerat că inițiativa prezidențială are ca rezultat subreprezentarea comunității lor în Parlamentul României, ca atare au refuzat pur și simplu să voteze; ii) în ziua alegerilor cetățenii au fost invitați să boicoteze referendumul prezidențial de către oameni politici foarte vizibili: Adrian Năstase, Ion Iliescu, Călin Popescu-Tăriceanu, Crin Antonescu ș.a. O parte a votanților PSD și PNL au urmat acest îndemn, alții au votat împotriva variantei prezidențiale. Așa se explică de ce referendumul a obținut 81,36% voturi pozitive, și nu peste 90%, așa cum indicau sondajele de opinie.

Un alt set de explicații ale ratei scăzute la vot țin de modul în care a fost construită comunicarea în campanie: i) rolul Parlamentului European pentru viața de zi cu zi a cetățenilor a fost înțeles doar de o mică parte a cetățenilor. Acest lucru poate fi explicat prin absența unor campanii de informare publică în legătură cu PE, iar în timpul campaniei electorale problema românilor din Italia a constituit subiectul principal al agendei mass-media; ii) în contrast cu alte campanii electorale au lipsit scandalurile care să aibă în centrul lor candidații la PE. Desigur, acesta este un lucru bun în sine, dar populația și-a îndreptat atenția spre alte subiecte, considerate mai interesante (de exemplu, audiențele înregistrate de emisiunile tv la care a participat Traian Băsescu au fost mai mici decât cotele postului OTv în care a fost dezbătut cazul unei avocate din Brașov, Elodia Ghinescu, dispărută în condiții misterioase); iii) suprapunerea dintre alegerile europarlamentare și referendumul convocat de dl. Traian Băsescu a provocat mai multă confuzie decât clarificarea opțiunilor politice. Potrivit mai multor sondaje de opinie, mai mult de 2/3 din repondenți nu au înțeles nici miza referendumului, nici ce presupune schimbarea sistemului de vot, și de ce propunerea prezidențială ar fi superioară legii promovate de Asociația Pro-Democrația; iv) a lipsit creativitatea în campaniile vizuale, iar majoritatea sloganelor au fost lipsite de forță persuasivă.

c) Traian Băsescu – „Cezarul e gol!”

Întreaga construcție politico-imagologică a doctrinei „președintelui-jucător”, intens promovată și aplicată de dl. Traian Băsescu de la sfârșitul anului 2004, se bazează pe ideea simplă că Președintele are îndreptățirea de a fi împotriva clasei

politice pentru că are de partea sa națiunea, sau „poporul” cum îi place actualului șef al statului să spună. Această iluzie a fost întreținută prin trei metode: i) sondajele de opinie, care-i acordau o credibilitate foarte ridicată; ii) „băile de mulțime”, Traian Băsescu dorind să-și creeze imaginea unui „om din popor”, iubit de către acesta; iii) referendumul pentru demiterea lui Traian Băsescu din 19 mai 2007, câștigat de acesta cu un scor categoric, dar în care prezența a fost de sub 50%.

În baza acestor trei argumente Traian Băsescu și-a proiectat imaginea unui președinte care este opusul a tot ceea ce în imaginarul politic este asociat „clasei politice”. Desigur, în această operațiune a fost ajutat și de anumite instituții media (Realitatea TV-Cațavencu, în principal) și intelectualii pro-prezidențiali. Această chestiune nu face aici obiectul unei analize mai detaliate.

Pentru că sondajele de opinie nu constituie un element valid pentru transformarea legală a realității politice, dl. Traian Băsescu a promovat insistent ideea că legătura lui cu „poporul” are loc prin intermediul referendumului, considerat de șeful statului un instrument mai democratic decât alegerile. Istoria politică ne indică însă faptul că, procedura referendară departe de a fi apanajul unei democrații directe, este un instrument intens folosit în regimurile autoritare ale secolului al XX-lea, pentru a întreține iluzia unei relații consubstanțiale între Conducător și supușii săi.

Prezența a doar unei pătrimi din corpul politic al națiunii române la referendumul pentru schimbarea sistemului electoral, corelată cu faptul că, departe de a fi aprobat unanim, votul uninominal în formula prezidențială este respins de aproximativ 16% din votanți, constituie un argument decisiv pentru respingerea tezei președintelui-jucător. O atare concluzie este cu atât mai îndreptățită cu cât cetățenii din fiefurile electorale ale lui Traian Băsescu (de exemplu, București, Timișoara) au tratat cu indiferență chemarea prezidențială la revoltă împotriva clasei politice. Rezultatele referendumului din 25 noiembrie au indicat faptul că dl. Traian Băsescu este parte a clasei politice „ticăloșite” căreia a pretins mereu că nu îi aparține.

Concluzia pe care Președintele Republicii ar trebui să o extragă din mesajul dat de națiunea română față de convocarea la referendum este că teoria președintelui-jucător trebuie rapid abandonată în favoarea celei constituționale de președinte-mediator. Dacă nu va înțelege acest lucru, dl. Traian Băsescu va primi răspunsul adecvat cu prilejul alegerilor prezidențiale.

d) PD – o supremație de durată?

Câștigătorul detașat al scrutinului din 25 noiembrie, prin prisma aritmeticii electorale, este Partidul Democrat, care și-a mărit de patru ori ponderea electorală față de anul 2000, respectiv și-a dublat-o față de alegerile din 2004. Actorul principal responsabil de această dinamică este dl. Traian Băsescu.

Explicațiile succesului PD sunt simple: în condițiile unei vieți politice foarte personalizate, Traian Băsescu a fost suficient pentru a suplini și lipsa de identitate

doctrinară și mobilizarea slabă a structurilor teritoriale ale partidului pe care-l patronează. Electoratul a gândit în felul următor: „ne place domnul Traian Băsescu, deci votăm și partidul său”.

Creșterea spectaculoasă a cotațiilor PD nu s-a realizat însă în urma unei acumulări calitative, a creșterii militantismului politic și a extinderii rețelei organizaționale a partidului până la nivel de secție de vot. În fapt, ascensiunea în progresie geometrică a PD la ultimele trei consultări naționale este rezultatul unei politici oportuniste, a manifestării ca un partid de tip *catch-all*, promițând de toate, pentru toți. Iar sociologia electorală, inclusiv cea a ultimului scrutin, ne arată că PD are cel mai nedefinit electorat, având astfel cea mai are doză de volatilitate și, deci, vulnerabilitate.

Geografia electorală a recentului scrutin ne oferă și explicațiile referitoare la bazinul electoral al PD. Formațiunea politică patronată de dl. Traian Băsescu și-a consolidat prezența în Transilvania și Banat, unde a obținut rezultate peste media națională. Noutatea principală este însă dislocarea PSD din zona de sud a României, în Muntenia, Oltenia și Dobrogea, care au constituit în mod tradițional fiefuri ale stângii. Fără a fi la fel de spectaculoasă ca dislocarea PSD, a doua mutație importantă este absorbția electoratului PRM, atât din județele din interiorul arcului carpatic cât și în regiunea de sud.

PD a ajuns în situația în care are o structură de vot bipolară: vechiul nucleu electoral format preponderent din oameni de vârstă mijlocie, cu venituri medii și peste medie, cu rezidența în mediul urban și noii votanți. În această din urmă categorie includem un larg spectru de tineri, care se regăsesc în mesajele anti-sistem transmise zi de zi de către Președintele României, precum și cetățeni cu puternice așteptări asistențiale, satisfăcuți de retorica justițiaristă prezidențială. Rezultatul este o imagine în care, aparent, Partidul Democrat are electori atât din mediul urban cât și din cel rural, atât bărbați cât și femei. Sub această pojghiță a coerenței și armoniei se ascunde însă un electorat cu așteptări de sens contrar, care poate fi oricând pierdut în urma unor mișcări bruște ale lui Traian Băsescu, patronul politic al PD.

e) PSD – între păstrarea electoratului tradițional și câștigarea celui emergent

În urma analizării rezultatelor obținute de PSD la nivelul județelor, pot fi identificate trei categorii¹⁰:

- organizații PSD care au obținut peste 30% din voturi (Olt, Vaslui, Teleorman, Vrancea, Argeș, Dâmbovița, Dolj, Botoșani, Suceava)
- organizații PSD care au obținut între 20 și 30% din voturi (Bacău, Iași, Brăila, Neamț, Ialomița, Galați, Vâlcea, Gorj, Buzău, Constanța, Bistrița-Năsăud, Giurgiu, Tulcea, Călărași, Maramureș, Hunedoara, Sălaj)

¹⁰ Pentru datele complete vezi tabelul din Anexa

- judete în care PSD a obținut sub 20% din voturi (Mehedinți, Prahova, Sibiu, Satu Mare, Caraș-Severin, Ilfov, Timiș, Alba, Brașov, București, Arad, Cluj, Bihor, Mureș, Covasna, Harghita).

Aceste date generale privind geografia electorală ne aduc o primă serie de informații cu caracter explicativ pentru scorul obținut de social-democrați la scrutinul din 25 noiembrie: i) PSD a pierdut influența regională dominantă în favoarea PNL și parțial, PLD într-o parte a județelor din Moldova și în favoarea PD în zona de sud a României; ii) s-au accentuat pierderile de suport electoral în Transilvania și Banat, cu predilecție în regiunile urbane, ceea ce constituie un semnal de alarmă pentru perspectiva alegerilor locale de anul viitor; iii) există importante diferențe intra-regionale între diferite organizații PSD. Explicația acestei situații trebuie căutată atât în managementul neinspirat sau defectuos al unor organizații județene cât și în existența unor fiefuri ale partidelor de dreapta.

Structura votanților a devenit una „clasică” pentru PSD: oameni în vârstă, aflați cu predilecție în mediul rural și în urbanul mic, cu studii primare sau medii. Perpetuarea acestei structuri a votanților este principalul avertisment pe care scrutinul din 25 noiembrie îl transmite PSD, deoarece este un nucleu electoral aflat într-o vizibilă și relativ rapidă contracție naturală. Categoriile dinamice ale societății sunt, în continuare, subreprezentate în grupurile de votanți ai social-democraților. De aceea, PSD s-a aflat sub imperiul dilemei de a își focaliza atenția asupra electoratului său tradițional sau de a se concentra pe atragerea unor noi categorii electorale.

Cele zece mandate obținute de PSD în urma alegerilor din 25 noiembrie pot fi privite ca un recul, dar și ca o promisiune pentru viitor. În termenii statisticii electorale, rezultatul alegerilor din 25 noiembrie constituie un rezultat mai slab, deoarece au fost strânse doar aproximativ 1,2 milioane voturi, în condițiile în care PSD-ul se află în opoziție de trei ani, iar la alegerile din 2004 a obținut peste 4 milioane de sufragii. Această statistică trebuie însă pusă în corelație cu participarea la vot diferită substanțial în 2004 față de 2007. În același timp, însă, scorul obținut în alegeri, dar mai ales diferența de doar 5% față de primul partid (PD) creează perspectivele unei potențiale traiectorii pozitive, care nu este nici garantată, dar nici nu este interzisă. Totul depinde de PSD, dacă va ajunge din nou la guvernare după viitoarele alegeri sau, dimpotrivă, își va prelungi șederea în opoziție.

f) PNL – liberalii rezistă

În pofida atacurilor aproape zilnice ale șefului statului la adresa guvernului Călin Popescu-Tăriceanu și a PNL, a afacerii recente cu „caltaboși și pălincă” în care a fost implicat fostul ministru al Agriculturii, Decebal Traian Remeș, a acuzațiilor că ar fi „petro-liberali”, PNL a reușit să obțină un scor considerat bun chiar de către conducerea partidului. Cum se explică acest fapt?

Un prim palier al explicației trebuie să țină seama de faptul că liberalii, indiferent de numărul partidelor, au beneficiat din 1990 și până acum de un nucleu

electoral de aproximativ 10 procente care a votat pe criteriile ideologice. Acești votanți și-au făcut datoria și de această dată, fiind satisfăcuți de politicile liberale (mai ales în domeniul fiscal) promovate de la Palatul Victoria. Din acest nucleu electoral a luat însă și PLD.

Noutatea cea mai importantă pentru PNL este faptul că au înregistrat o creștere în zona electoratului rural, cu predilecție a celui din regiunea Moldovei (Botoșani, Iași, Vrancea). Explicația principală se află, cel mai probabil, în mărirea pensiilor de la 1 noiembrie și a ajutoarelor sociale, măsuri care au fost capitalizate nu atât de social-democrați, cât de liberali. De aceea, o parte a votanților tradiționali ai PSD s-au orientat în 25 noiembrie spre Guvern, deci spre liberali.

Un alt set de explicații pentru rezultatul PNL constă în managementul campaniei electorale, în care s-au folosit importante resurse financiare și logistice, inclusiv cele ale administrației, controlate de Guvern. În sfârșit, dar nu mai puțin important, PNL a pus în fruntea listei sale de candidați două persoane asupra cărora nu au planat acuzații de corupție, având și o notorietate națională. Astfel, în ciuda ostilității mass-media cotroceniste, a atacurilor vituperante ale dlui Traian Băsescu la adresa guvernului, PNL a reușit să obțină un scor suficient de bun pentru a pune capăt speculațiilor privind disoluția partidului, dar destul de slab pentru a putea governa fără probleme până la viitorul test electoral, care se anunță mult mai dificil decât cel din 25 noiembrie.

g) PLD –mitului Tehnocratului e viu

Obținerea de către un partid neparlamentar a aproape 8% din voturi constituie una dintre cele mai importante surprize ale alegerilor pentru PE. Cum se explică acest fenomen?

Dacă analizăm tipologia electoratului care a votat cu PLD constatăm următoarele aspecte importante: i) este neuniform distribuit, cele mai bune rezultate fiind obținute în Moldova (Iași, Neamț, Suceava) și București; ii) votanții PLD sunt preponderent din mediul urban, în mediul rural rezultatele fiind semnificativ mai slabe; iii) votanții PLD sunt preponderent tineri și au studii superioare.

Realizând corelarea acestor informații sociologice cu modul desfășurării campaniei electorale putem identifica mai mulți factori explicativi pentru scorul PLD: i) poziționarea ca partizani necondiționați ai lui Traian Băsescu a atras o parte a electoratului acestuia spre liberal-democrați; ii) în timp ce PD a adoptat o tactică de a realiza eforturi minime în campanie, mizând pe asocierea exclusivă cu Traian Băsescu, PLD a desfășurat o masivă campanie mediatică și de publicitate stradală. Prin contrast, PLD a devenit mai vizibil decât PD; iii) Theodor Stolojan a fost singurul cap de listă care are o notorietate națională ridicată, astfel încât el a atras voturile acelor consumatori de mass-media pentru care mitul Tehnocratului este încă activ; iv) pentru o parte a electoratului cu valori liberale, PLD a funcționat ca o alternativă dezirabilă în condițiile acuzațiilor de corupție și ineficiență la adresa guvernului Călin Popescu-Tăriceanu; v) cele mai bune rezultate ale PLD au fost

obținute în localități în care există primari membri sau apropiați de PLD (vezi cazul municipiul Piatra Neamț).

h) UDMR – raționalitatea comunității maghiare

Una din surprizele alegerilor din 25 noiembrie este procentajul electoral al minorității maghiare, aproape dublu față de ponderea sa în totalul populației. Faptul nu ar trebui să ne mire dacă observăm că, potrivit studiilor sociologice din ultimii ani, maghiarii au dovedit cea mai mare încredere în instituțiile statului modern român – Parlament, justiție, partide – în timp ce românii s-au arătat atrași mai ales de biserică și armată. Mergând pe această linie, o parte a maghiarilor au înțeles că soarta lor depinde de acțiunea disciplinată în spațiul public.

Competiția dintre UDMR și episcopul Tökes a fost dură, ea depășind semnificațiile unei simple confruntări electorale interne. Pentru FIDESZ, sprijinitorul cel mai important al episcopului Tökes, candidatura și succesul acestuia avea rolul de a dinamita nu doar strategia gradualistă a UDMR, bazată pe doctrina consensului, ci și politica Partidului Socialist Ungar față de minoritățile din vecinătatea Ungariei. Dorind să dea o lecție UDMR, prin împingerea în afara PE, FIDESZ viza, în fapt, recucerirea puterii de la Budapesta.

UDMR a reușit să atragă de partea sa electoratul maghiar din zonele cele mai dezvoltate ale Transilvaniei și Banatului (Mureș, Cluj, Arad, Bihor), atât de confesiune catolică dar și protestantă, o parte a acestuia din urmă fiind aflată sub oblăduirea episcopului reformat de Oradea. Acesta a avut cel mai mare succes în Harghita și chiar a reușit să învingă UDMR-ul în Covasna. Explicația acestei situații aparent paradoxale constă în faptul că Uniunea Civică Maghiară l-a sprijinit masiv pe candidatul său, iar acest lucru a fost posibil într-o regiune în care indicii dezvoltării umane sunt mai mici decât în restul Transilvaniei și a Banatului. De aceea, putem conchide faptul că votul pentru episcopul Tökes a reprezentat expresia unei „jacquerii naționaliste”, maghiarii din Secuime exprimându-și nemulțumirea socială prin adeviziunea la un proiect naționalist-revoluționar, secesiunea Transilvaniei. La rândul său, UDMR-ul, reușind să depășească pragul electoral a infirmat multe scenarii, pesimiste sau optimiste, depinde de unde privești, chiar dacă monopolul său asupra întregii comunități maghiare a fost ruinat. Vor urma alegerile generale, în care etnicii români vor participa într-o măsură mai mare la vot. Aceea va fi adevărata provocare, fie că alegerile vor fi într-o haină uninominală sau în continuare proporțională.

i) Partidul Conservator – efectul oportunismului politic

Cum se explică faptul că un partid care are structuri teritoriale relativ bine dezvoltate, care a atras un număr de personalități pe listele sale și care beneficiază de promovarea gratuită și extensivă a grupului media Intact nu obținut decât aproape 3% din voturi?

Explicația este destul de simplă: pentru cetățeni, PC nu are o identitate politică clară. Salturile doctrinare ale partidului condus de Dan Voiculescu, de la social-liberalism la conservatorism, fără o justificare credibilă au creat imaginea unui partid oportunist. Suplimentar, politica de alianțe a PC (a intrat în Parlament pe listele PSD, ulterior a format guvernul alături de Alianța D.A.) au accentuat o percepție deja negativă. Iar avantajul deținerii unui trust media puternic a creat în rândul electoratului suspiciunea că Dan Voiculescu încearcă să-i manipuleze. Reacția cetățenilor este firească: dezinteres față de PC.

j) PNG – un scor pentru Europa

George Becali intră în categoria celor mai exotici politicieni din Europa post-comunistă. Liderul PNG a nutrit speranța că va putea forța intrarea în legislativul comunitar doar printr-o combinație de reprezentări personale televizate de o calitate îndoielnică, donații la biserici și către oameni săraci și succese ale echipei de fotbal Steaua București. Această iluzie a fost spulberată de români în 25 noiembrie, eșecul trecerii pragului de 5% producând, desigur, o vie satisfacție în Europa democratică.

Motivațiile eșecului PNG sunt multiple și țin chiar de substanța sa identitară. Construit în jurul unei persoane, PNG a intrat într-un inevitabil declin odată cu scăderea încrederii în George Becali. Mai întâi, a dispărut chiar esența proteică a creșterii PNG – succesele Stelei. În al doilea rând, cearta patronului Stelei cu unul simbolurile românilor, fotbalistul Gheorghe Hagi, a constituit pentru o parte a publicului o excelentă ocazie de a vedea adevărata natură umană a lui George Becali. În al treilea rând, PNG a realizat o campanie electorală anemică, iar liderul său nu a participat la confruntări electorale, pentru a nu fi pus într-o postură și mai ridicolă. Pe durata campaniei electorale George Becali nu a mai fost prezent în jurnalele de știri, ceea ce a constituit o scădere dramatică a vizibilității sale. În sfârșit, dar nu mai puțin important, PNG nu este un partid care să dispună de militanți, nu are structuri teritoriale care să fie mobilizate în ziua alegerilor. Rezultanta acestui complex de factori este cunoscută, eșecul trecerii pragului electoral. Este, în esență, refuzul românilor de a fi reprezentați „în Europa” de un personaj pe care-l consideră incompatibil cu valorile democratice.

k) PRM – eșecul „Tribunului”

Prima confruntare electorală națională în care Corneliu Vadim Tudor nu a mai fost în fruntea listei partidului său a constituit și primul eșec major. Testul pe care „Tribunul” l-a aplicat propriului partid nu a fost trecut, din mai multe motive: i) bazinul electoral al PRM se află într-o diminuare naturală, odată cu schimbul de generații; ii) PRM a trebuit să facă față unei duble concurențe, a populismului de avangardă reprezentat de George Becali și a centralismului-autoritar de nuanță populistă promovat de Traian Băsescu; iii) tematica europeană nu a constituit o motivație suficientă pentru electoratul PRM pentru a participa la alegeri; iv)

alegerile au avut loc, preponderent, într-o stare de relativă acalmie, iar PRM-ul crește în situații de crize politice și sociale; v) CV Tudor a încercat să-și transforme partidul într-un actor pro-sistem, pentru a-l face acceptabil în Europa și, ca atare, într-o potențială structură guvernamentală. Această încercare de normalizare a conținutului mesajului politic a însemnat, implicit, o alienare a propriului electorat; vi) sub aspectul formei se poate remarca o oboseală a mesajului lui CV Tudor, acesta suferind de fenomenul de „uzură morală”, în comparație cu vocile relativ mai proaspete ale lui Traian Băsescu și George Becali; vii) ideea că „merge și așa”, că PRM va trece pragul electoral, în pofida semnalelor venite prin sondaje de opinie serioase, s-a dovedit a fi falsă. Eșecul PRM este o veste bună pentru democrația românească și Parlamentul European.

IV. Concluzii și recomandări

a) Concluzii

Rezultatele alegerilor pentru Parlamentul European au fost obținute în urma unei fraude morale, determinate de suprapunerea dintre acestea și referendum, în condițiile în care Traian Băsescu a făcut campanie electorală în mod fățiș pentru PD și PLD.

Rata scăzută de participare la alegeri nu trebuie privită ca o catastrofă civico-politică. Prezența redusă din România la alegerile pentru PE se înscrie în trendul general al comportamentului electoral față de scrutine similare din statele nou intrate în Uniunea Europeană. Desigur, o rată a participării civice mai mică de o treime din totalul populației cu drept de vot este un semnal îngrijorător pentru calitatea democrației, iar remediile acestei situații nu pot fi decât sistemice.

Alegerile pentru PE au consfințit nașterea unei noi realități politice: pentru prima dată din 1990 scorurile însumate ale partidelor de dreapta (PD, PNL, PLD) ating 50% din totalul opțiunilor populare, ceea ce constituie un semnal puternic în legătură cu criza stângii. Ascensiunea dreptei politice pare a fi cu atât mai surprinzătoare cu cât așteptările dominante în societatea românească sunt preponderent de stânga, dar cetățenii consideră că partidele de dreapta pot satisface mai bine aceste așteptări decât social-democrații. O atare constatare are explicații care țin de reculul general european al stângii, dar are, desigur, și explicații naționale, care țin de frământările interne ale PSD, de acțiunea sa politică din ultimii trei ani.

Scrutinul de la 25 noiembrie constituie un moment de inflexiune în istoria electorală a României postcomuniste, fiind pentru prima dată când social-democrații pierd statutul de principal partid. Acest lucru reprezintă un regres pentru democrație, deoarece un partid având o identitate doctrinară coerent structurată a fost substituit de o formațiune politică a cărei ideologie este ambiguă și al cărui succes nu se datorează unor merite proprii, ci plasării în umbra imaginii prezidențiale.

Rezultatele alegerilor pentru PE confirmă tendințele de polarizare a sistemului partidist. Din punctul de vedere al opțiunilor politice există două mari grupări, cea pro-prezidențială și cea anti-prezidențială. În fapt, principalul clivaj din societatea românească este cel creat între cei favorabili lui Traian Băsescu (votanții PD și PLD) și cei care sunt împotriva acestuia (votanții PSD și PNL). Raportul de forțe dintre cele două opțiuni importante din societatea românească este relativ echilibrat, UDMR putând înclina balanța într-o parte sau alta. Chiar dacă între electoratul PSD și electoratul PNL există vechi relații conflictuale, este de așteptat ca, odată cu apropierea alegerilor prezidențiale, să existe o apropiere psihologică, determinată de aversiunea față de dl. Traian Băsescu.

Eșecul referendumului pentru schimbarea sistemului electoral indică faptul că teza lui Traian Băsescu potrivit căreia ar fi „singurul reprezentat legitim și cu autoritate” asupra „poporului” este falsă. Partea pozitivă a absenteismului de la referendumul din 25 noiembrie este aceea că a relevat falsitatea pretenției populiste a lui Traian Băsescu de a reprezenta în fața „clasei politice” aspirațiile „poporului”.

Liderii populiști conducând partide anti-sistem (PRM și PNG) au ratat intrarea în Parlamentul European pentru că nu au știut să facă față competiției venite dinspre Traian Băsescu, acesta canalizând opțiunile populiste din societate spre PD și PLD. Cu alte cuvinte, lăsarea pe dinafara PE a lui CV Tudor și George Becali reprezintă vești bune, dar succesul PD și PLD, în condițiile înglobării mesajului populist în structura lor identitară constituie semnale îngrijorătoare. În fapt, PD este un partid similar cu Partidul Lege și Ordine din Polonia condus de Jarosław Kaczyński.

Chiar dacă PRM, PNG și PC au eșuat în încercarea lor de a intra în Parlamentul European, șansa unora dintre acestea de a intra în parlamentul național la viitoarele alegeri nu este în totalitate compromisă. Ca atare, chiar dacă România nu va avea în PE reprezentanți oficiali ai populismului, poate cu excepția episcopului Tökes, amenințarea ascensiunii curentelor radicale nu a trecut. În alte condiții politice, cu alte mize ale alegerilor, este foarte posibilă o resurrecție a curentelor populiste.

Reprezentarea românească în Parlamentul European cunoaște, în urma scrutinului din 25 noiembrie a.c. transformări semnificative. Dacă Grupul Socialist este mai mic cu doi membri, Grupul Partidului Popular European crește cu zece noi membri (PD are 13 mandate, PLD- 3, UDMR – 3, plus candidatul independent Tökes Ladislau), iar Grupul ALDE nu suferă modificări. Mărirea Grupului Popularilor nu înseamnă doar beneficii pentru acesta, ci și noi probleme. Prima dintre acestea este reprezentată de integrarea Partidului Liberal-Democrat care, însă, în virtutea doctrinei afișate, ar trebui să adere la Grupul ALDE. Numai că, din motive care țin de politica internă (PLD este fratele mai mic al PD) acesta aderă la popularii europeni. În acest fel, se mărește eterogenitatea Grupului PPE și scade coeziunea în interiorul acestui grup. A doua problemă pentru Grupul PPE o constituie episcopul Tökes, a cărui program radical-naționalist nu este acceptat de către creștin-democrații și conservatorii europeni. De aceea, naționalistul maghiar care reprezintă România fie va fi nevoit să-și schimbe programul, deci cu preponderență ideile secesioniste, fie va fi marginalizat în cadrul Grupului PPE.

Din punctul nostru de vedere rezultatul alegerilor din 25 noiembrie a.c. nu constituie un predictor relevant pentru viitoarele alegeri, în primul rând cele parlamentare și prezidențiale:

- Prezența scăzută la vot ne indică faptul că „zarurile nu au fost aruncate”, iar dominația partidului prezidențial nu este certă, chiar dacă însumate scorurile PD și PLD se apropie de 37%. Dacă prezența la vot la următoarele alegerile parlamentare va trece de 50%, ceea ce este previzibil să se întâmple, ecuația politică se poate rescrie astfel, desigur cu schimbări majore în conduita partidelor, a PSD în principal;
- În pofida angajării lui Traian Băsescu în campania electorală pentru referendum și alături de PD și PLD electoratul nu a fost convins într-o măsură ridicată să se prezinte la vot. Principala concluzie dintr-o astfel de constatare este aceea că dl. Traian Băsescu nu are asigurat un nou mandat prezidențial, în pofida cotelor de încredere cu care este creditat de sondajele de opinie publică.

b) Recomandări pentru PSD

- Rezultatele alegerilor pentru PE trebuie să constituie subiectul unei serioase analize în forurile statutare ale partidului, din perspectiva dinamicii rezultatelor obținute de fiecare organizație județeană atât la referendumul din 19 mai cât și la scrutinul din 25 noiembrie a.c. Auditul organizațiilor județene PSD este esențial pentru pregătirea viitoarelor confruntări electorale;
- Intrarea într-un ciclu de doi ani de confruntări electorale presupune clarificarea câtorva chestiuni esențiale:
 - Care este politica de resurse umane a partidului, în mod esențial care sunt criteriile reale pentru realizarea listelor electorale, atât a celor locale cât și a celor pentru Parlamentul României?
 - Cum se va putea opri scăderea constantă a opțiunilor pentru PSD în mediul urban, cu predilecție în rândul cetățenilor cu un *status* social ridicat?
 - Cum se va putea reface militantismul de stânga în România, pentru a se trece de la etapa mobilizării pe baza structurilor administrative la faza activismului motivat doctrinar?
 - Care ar trebui să fie opțiunea PSD în privința sistemului electoral: va accepta un sistem majoritar doar din motivații de ordin pragmatic, sau va încerca să impună un sistem de vot cu valențe preponderent proporționale, care să mențină reprezentarea și a curentelor minoritare, așa cum promovează social-democrația europeană?
 - Care este opțiunea în privința alianțelor politice, în perspectiva alegerilor parlamentare și a celor prezidențiale?

Găsirea răspunsurilor la aceste chestiuni trebuie realizată prin dezbateri în interiorul PSD, la care să fie invitați și partenerii săi civici.

- În privința politicii de alianțe a PSD, înaintea alegerilor parlamentare, Institutul „Ovidiu Șincai” recomandă următoarele:
 - Rămânerea în opoziție pentru conturarea mai clară a profilului PSD și opțiunilor pe care acesta le propune societății românești;
 - Susținerea în Parlament a acelor inițiative guvernamentale care vizează modernizarea societății românești și mai buna sa racordare la Uniunea Europeană. Pentru ca acest lucru să nu dea prilejul unor speculații inutile, lista proiectelor pe care PSD le va sprijini în Parlament va trebui negociată înainte de începutul viitoarei sesiuni parlamentare.

- Readucerea PSD în prim-planul politicii românești se află într-o relație de directă cauzalitate de nominalizarea și activitatea candidatului său la Președinția României. Datorită caracterului extrem de personalizat al vieții politice românești, lansarea candidatului PSD la Președinția Republicii ar trebui să aibă loc în prima parte a anului 2008.

Anexe:

I. Tabel privind numărul de voturi obținute la alegerile europene din 25 noiembrie 2007 de principalilor actori politici

Nr. crt.	Județ	PD	PSD	PNL	PLD	UDMR	Ladislau Tökes	Procent PSD
1	Alba	36.101	15.663	15.365	5.722	4.245	1.260	16,55%
2	Arad	36.081	15.446	10.227	8.762	8.360	2.294	15,37%
3	Argeș	33.321	46.134	16.306	11.206	225	477	33,78%
4	Bacău	46.664	49.564	26.122	12.754	986	1.430	29,68%
5	Bihor	50.504	20.938	22.299	4.590	30.069	16.609	12,51%
6	Bistrița-Năsăud	25.069	18.186	8.066	4.514	4.756	1.201	23,80%
7	Botoșani	21.059	33.297	23.539	8.340	263	862	30,84%
8	Brașov	47.152	22.859	18.455	10.181	11.192	2.876	16,38%
9	Brăila	21.062	23.718	8.641	7.923	226	356	29,35%
10	Buzău	41.911	28.785	16.383	6.382	252	450	24,67%
11	Caraș-Severin	41.209	15.179	10.253	3.412	1.014	343	17,44%
12	Călărași	19.306	13.898	15.490	2.259	147	499	20,80%
13	Cluj	56.756	25.193	17.187	7.882	23.843	10.538	15,01%
14	Constanța	57.673	42.422	24.444	21.062	349	738	24,17%
15	Covasna	4.764	3.842	1.428	756	20.091	32.028	5,72%
16	Dâmbovița	28.754	40.525	9.992	24.249	248	378	32,22%
17	Dolj	53.754	53.514	19.239	9.947	506	474	31,38%
18	Galați	37.973	40.756	17.225	9.111	524	655	27,42%
19	Giurgiu	20.100	14.882	15.551	6.588	87	342	22,87%
20	Gorj	24.758	21.184	9.489	4.728	412	240	26,31%
21	Harghita	3.631	3.859	1.408	1.125	50.469	49.680	3,35%
22	Hunedoara	38.182	24.965	21.582	8.994	5.179	878	20,46%
23	Ialomița	20.038	17.604	7.892	3.893	158	254	28,80%
24	Iași	52.083	57.480	31.553	19.976	334	1.475	29,62%
25	Ilfov	23.039	11.005	11.619	2.981	109	245	17,43%
26	Maramureș	27.809	22.419	16.451	8.941	7.643	3.429	20,60%
27	Mehedinți	24.048	14.872	17.565	4.195	352	181	19,87%
28	Mureș	24.815	18.748	10.943	4.866	55.179	20.006	11,83%
29	Neamț	30.160	41.078	19.408	28.334	195	1.048	29,08%
30	Olt	40.973	49.717	14.913	4.804	339	289	38,28%
31	Prahova	57.685	32.507	19.406	11.671	579	729	19,53%
32	Satu Mare	17.371	15.321	9.493	3.034	24.663	9.143	17,47%
33	Sălaj	15.268	14.492	7.319	2.660	16.408	4.900	20,31%
34	Sibiu	35.987	18.698	12.725	12.341	2.786	882	18,77%
35	Suceava	36.167	50.815	21.992	30.327	576	969	30,06%
36	Teleorman	25.570	44.157	27.083	5.898	288	386	35,81%
37	Timiș	50.879	22.931	15.922	11.911	6.732	2.214	16,65%
38	Tulcea	19.827	12.161	7.410	5.122	136	224	22,25%
39	Vaslui	23.952	40.124	18.329	5.832	167	1.000	36,56%
40	Vâlcea	24.128	27.241	19.695	7.922	333	358	27,21%
41	Vrancea	26.902	35.694	18.870	5.840	155	841	34,46%
42	Municipiul București	153.712	62.189	51.596	37.881	2.359	3.352	15,98%

II. Cronologie alegeri pentru Parlamentul European

5 februarie 2007 - Guvernul decide organizarea scrutinului pentru alegerile europarlamentare în data de 13 mai 2007.

15 februarie 2007 – Președintele Traian Băsescu a transmis ambelor Camere o adresă prin care solicita avizul consultativ al Parlamentului pentru organizarea referendumului pentru votul uninominal: „Vă consult, repet: vă consult cu privire la organizarea unui referendum cu privire la introducerea votului uninominal începând cu alegerile următoare. Din acest moment procedura de declanșare a referendumului a fost îndeplinită”.

27 februarie 2007 - Președintele Traian Băsescu a reproșat Parlamentului că întârzie procedurile de organizare a referendumului pentru votul uninominal: „Eu nu am intenția bruscării Parlamentului. El nu are o limită de timp să răspundă solicitărilor mele, dar pe mine mă interesează ca referendumul să fie realizat în timp util (...) ca să fie aplicat de la următoarele alegeri”.

1 martie 2007 - Parlamentul a dezbătut solicitarea președintelui Traian Băsescu pentru organizarea unui referendum pentru introducerea votului uninominal la alegerea Camerei Deputaților și a Senatului începând cu următoarele alegeri. PNL, PSD, PRM și PC au blocat acordarea avizului pentru declanșarea referendumului pentru votul uninominal.

6-7 martie 2007 - Președintele Traian Băsescu a invitat la Cotroceni partidele politice parlamentare pentru consultări legate de schimbarea sistemului electoral și introducerea votului uninominal.

12 martie 2007 - Guvernul a adoptat ordonanța de urgență privind amânarea alegerilor pentru Parlamentul European în ședință extraordinară. Miniștrii din partea PNL au susținut propunerea premierului de amânare a alegerilor PE, în timp ce miniștrii PD nu au semnat ordonanța de urgență.

21 mai 2007 – În interviul acordat revistei „The Times” Președintele Traian Băsescu a dat un ultimatum parlamentului: „Voi acorda Parlamentului un ultimatum. Să spunem 30 iunie. Dacă nu va adopta o nouă lege electorală până atunci, voi convoca un referendum”.

30 mai 2007 - Parlamentul României a avizat favorabil demersul Președintelui Traian Băsescu de a iniția un referendum național consultativ cu privire la introducerea votului uninominal pentru alegerea membrilor Parlamentului, începând cu următoarele alegeri.

20 august 2007 – Primul Ministru Călin Popescu Tăriceanu s-a întâlnit cu liderii partidelor parlamentare pentru a se consulta cu privire la data alegerilor pentru Parlamentul European. PNL, PRM, UDMR și PC au fost de acord cu data de 25 noiembrie 2007, PSD a încercat să-l convingă pe Călin Popescu Tăriceanu că ziua de 9 decembrie ar fi o dată mai potrivită „din punctul de vedere al activității parlamentare”. La discuții nu au participat reprezentanții PD, care au declarat că nu vor să ia parte la un „simulacru”.

22 august 2007 - Guvernul a stabilit ziua de duminică, 25 noiembrie 2007, pentru organizarea și desfășurarea alegerilor reprezentanților României pentru Parlamentul European.

28 august 2007 - Președintele Traian Băsescu a anunțat că va convoca referendum pentru uninominal în aceeași zi cu alegerile pentru Parlamentul European: „Ceea ce știu cu certitudine este că, în lipsa unei legi electorale care să introducă votul uninominal, cu 30 de zile înainte, voi emite decretul de organizare a unui referendum în aceeași zi cu organizarea alegerilor europene.”

6 septembrie 2007 - A fost aprobat proiectul de lege pentru alegerea reprezentanților României în Parlamentul European, care stabilește cadrul normativ privind organizarea scrutinului: depunerea candidaturilor, procedura de vot și de atribuire a mandatelor, incompatibilitățile.

2 octombrie 2007 - Moțiunea de cenzură intitulată „1.000 de zile de haos - sfârșitul guvernării de dreapta”, depusă de PSD la adresa guvernului Tăriceanu, nu a întrunit numărul necesar de voturi pentru a fi adoptată.

11 octombrie 2007 - Ministrul Agriculturii, Decebal Traian Remeș a demisionat din funcție, după ce postul național de televiziune a difuzat, miercuri seara (10 octombrie 2007), imagini din înregistrarea video a întâlnirii sale cu fostul ministru Ioan Avram Mureșan, în care acesta din urmă i-a dat un plic lui Remeș.

15 octombrie 2007 - Președintele Traian Băsescu a transmis Parlamentului o scrisoare de informare în care anunța că, dacă legea nu va fi promulgată până pe data de 22 octombrie 2007, va emite Decretul de organizare a unui referendum pentru introducerea votului uninominal, în baza dreptul constituțional și a avizului Parlamentului României, dat prin Hotărârea nr. 42.

22 octombrie 2007 - Președintele Traian Băsescu a semnat Decretul de organizare a referendumului pentru votul uninominal.

22 octombrie 2007 – Lansarea candidaților PD pentru europarlamentare, în cadrul Consiliul Național de Coordonare, la Sala Palatului din București. La această lansare au participat, ca invitați speciali, liderul popularilor europeni Wilfried Martens și președintele Traian Băsescu.

25 octombrie 2007 - PSD și-a lansat oferta electorală și candidații pentru alegerile europarlamentare din 25 noiembrie, la Romexpo București. Președintele Traian Băsescu a fost prezent la această lansare, deși inițial purtătorul său de cuvânt anunțase că agenda nu-i permite să dea curs invitației adresate de social-democrați.

23 octombrie 2007 - Președintele Traian Băsescu a semnat decretul de organizare a referendumului pentru introducerea votului uninominal în sistemul electoral din România simultan cu alegerile pentru Parlamentul European.

27 octombrie 2007 – Prima zi din campania electorală pentru alegerile europarlamentare din 25 noiembrie. S-au înscris 13 formațiuni politice: PSD, PNL, PRM, PD, PC, PNT-CD, PIN, PNG-CD, Partidul Verde, Partidul Alianța Socialistă, PLD, UDMR și Partida Romilor, și un candidat independent - Laszlo Tokes.

28 octombrie 2007 - La Teatrul Național din București, filiala din București a PNL și-a lansat candidații care vor reprezenta partidul în Parlamentul European

30 octombrie 2007 – În Parlament, premierul Călin Popescu Tăriceanu a prezentat o variantă a legii uninominalului, îmbunătățită cu 24 de amendamente depuse de partidele politice. El a subliniat că asumarea răspunderii guvernului nu face decât să reprezinte o măsură asiguratorie în ceea ce privește introducerea votului uninominal, în cazul în care referendumul nu va fi valid.

30 octombrie 2007 - Președintele Traian Băsescu a anunțat că nu va promulga legea votului uninominal propusă de guvern și a cerut primului-ministru să ia toate măsurile necesare pentru organizarea referendumului din 25 noiembrie, unde a chemat populația să își exprime opțiunea pentru o altă variantă a legii.

31 octombrie 2007 – În cadrul emisiunii „Nașul” de la B1 TV, președintele Traian Băsescu a anunțat că va repeta referendumul pentru votul uninominal, dacă numărul de alegatori pentru validarea lui nu va fi atins și va organiza și alte referendumuri în 2008.

29 octombrie 2007 - Guvernul și-a asumat răspunderea în fața Parlamentului pentru proiectul său de reformă electorală. Proiectul de lege al Guvernului propune instituirea sistemului de vot uninominal mixt: votul majoritar combinat cu cel pe liste de partid.

2 noiembrie 2007 - Proiectul de lege asumat de guvern privind votul uninominal a trecut de Parlament.

2 noiembrie 2007 - Președintele Traian Băsescu a anunțat că nu va promulga legea înainte de referendum.

15 noiembrie 2007 – Parlamentul European a adoptat o rezoluție referitoare la decretul italian privind expulzarea. Rezoluția depusă de socialiștii, liberalii, Verzii și Stânga Unită din Parlamentul European a fost votată cu 306 voturi pentru și 186 împotriva, ceea ce a eliminat șansele ca rezoluția propusă de populari să mai fie votată.

18 noiembrie 2007 – Președintele Traian Băsescu a prezentat un mesaj pentru susținerea votului uninominal, în fața a peste o mie de oameni care au venit la mitingul pentru alegerile europarlamentare, organizat de Partidul Democrat, la Cluj.

20 noiembrie 2007 - Președintele Traian Băsescu a retrimis la Parlament, pentru reexaminare, legea pentru modificarea și completarea Codului de Procedură Penală și a altor legi. Traian Băsescu nu a fost de acord cu prevederea „că durata anchetei se limitează la 6 luni, cu posibilitatea prelungirii doar în cazuri complexe”.

20 noiembrie 2007 – Președintele Traian Băsescu a fost invitat special la TVR 1 în cadrul emisiunii „Vot pentru vot 2008”.

21 noiembrie 2007 - Președintele Traian Băsescu a depus la Curtea Constituțională o contestație pe marginea legii votului uninominal pentru care Guvernul și-a asumat răspunderea, deoarece articolul privind introducerea listei suplimentare la nivel național este neconstituțional. Potrivit termenelor legale, Traian Băsescu ar trebui să promulge legea cel târziu pe 26 noiembrie.

22 noiembrie 2007 – PSD a organizat un miting electoral la Iași, unde au fost prezenți și membri din conducerea PSD: Mircea Geoană, Titus Corlățean și Cristian Diaconescu.

23 noiembrie 2007 – Miting electoral al organizației PSD București. Vizita la București a președintelui PES Poul Nyrup Rasmussen.

25 noiembrie 2007 – Ziua alegerilor, orele 7-21